

Kommentar

«Norge i FNs sikkerhetsråd 2001–2002»

Erik Sagflaot
utenriksredaktør i
Dagsavisen

Norge meklet

I fire–fem år ble alle norske diplomatiske ressurser styrt mot Norges deltakelse i Sikkerhetsrådet. Først for å bli valgt. Siden for å være der og gjøre en jobb vi kunne være bekjent av. Som medlem av Sikkerhetsrådet måtte det brukes mye tid og krefter på å være oppdatert på all verdens problemer, også på saker som ellers står svært lavt på den norske prioriteringslista.

I etterkant er det stilt spørsmål om resultatet står i forhold til innsatsen og ressursbruken. Påvirket vi sakene? Oppnådde vi resultatene? En smule tvil er på sin plass, selv om det absolutt finnes høydepunkter vi kan være bekjent av.

Da Norge kom inn i Sikkerhetsrådet, påtok Norge seg straks meklerens rolle. Det overrasker ingen. Det er den rollen Norge nærmest automatisk inntar i internasjonal sammenheng.

Det er mulig det er riktig, og at det bare er i den rollen et lite land som Norge kan oppnå resultater.

Gode resultater ble også oppnådd. Det gjelder kanskje særlig Midtøsten-resolusjonen som ble vedtatt da Norge hadde presidentskapet i mars 2002. Der ble det gjort en innsats som det virkelig står respekt av, og som fortjener stor anerkjennelse. Det som står igjen, er en av de tunge, betydningsfulle Midtøsten-resolusjonene som kan bli retningsgivende i tiden som kommer. En slik resolusjon, vedtatt enstemmig, forteller om et imponerende stykke diplomatisk arbeid.

Det samme gjelder konflikten Eritrea–Etiopia, et område Norge fikk ansvaret for, og hvor det ble oppnådd gode resultater.

Fullt så bra gikk det ikke med sanksjonskomiteen for Irak. Norge

gikk sterkt inn for en omlegging av sanksjonene – til mer «smarte» sanksjoner, men nådde aldri helt fram. Kanskje er det et eksempel på at små land har vondt for å nå fram også som meklere når stormaktsinteressene for alvor gjøres gjeldende.

Norge mekler, og oppnår resultater. Det er bra. Men når Norge sitter i et maktorgan som Sikkerhetsrådet, kunne man også ønske at Norge iblant våget å stå fram med egne standpunkter. Operatør i stedet for mekler.

Her er det kanskje noe motstridende interessér. Vi i massemedia ønsker alltid noe vi kan fortelle våre lesere: Vi vil vite hva Norge mener og hva Norge gjør. Det er det som gir overskrifter, ikke at Norge mekler. Det er ikke så spennende, og dessuten har vi hørt det før.

Det har vært klaget over at norske massemedier ga liten plass for Norges rolle i Sikkerhetsrådet. Det kan ha sammenheng nett-opp med den norske meklerrollen.

Men vi skrev jo, når det var noe å skrive om. *Dagsavisen* ga fyldig dekning til Midtøsten-resolusjonen. Vi sendte en journalist til Etiopia og Eritrea da Sikkerhetsrådet under ambassadør Ole Peter Kolbys ledelse besøkte området for å få på plass grenseavtalen.

Men vi sluttet til en viss grad å gå på de regelmessige pressebriefingene i Oslo. Det er en god regel aldri å holde pressekonferanse uten å ha en nyhet å fortelle. Når det ikke var tilfellet de første gangene, overlot *Dagsavisen* med godt mot til NTB å dekke de tillyste møtene med journalister, og så kunne vi heller ta en telefon og foreta en smule etterakst om vi oppdaget at vi likevel hadde gått glipp av noe. Det gjorde vi aldri.

Norge meklet. Men det var saker hvor vi hadde ønsket et norsk standpunkt. Vi hadde ønsket klarere norske utspill da Norge uten særlig innsigelse ble lagt i USAs kurv da Sikkerhetsrådet i fjor høst diskuterte FN-resolusjon 1441. Vi fikk noen vage signaler om at en slik plassering av Norge ikke var riktig fordi Norge ikke hadde bestemt seg. Noen skikkelig protest, som tok avstand fra at Norge ble tatt til inntekt for USA, kom aldri.

Det var også en håpløs uttalelse, som dukket opp igjen og igjen, at Norge fastholdt FN-sporet i Irak-spørsmålet når det fantes minst to fullstendig forskjellige FN-spor. Kanskje skal vi være glade for at Norge trådte ut av Sikkerhetsrådet 1. januar. Jeg må innrømme at jeg er redd for hvor Norge ville ha plassert seg i den langvarige striden som toppet seg da den nye britisk-amerikanske resolusjonen ble trukket like før krigen i Irak startet.

Norge må også våge å stå for noe. Som utenriksminister Jan Petersen gjorde da Iraks våpendeclarasjon ble unndratt de ikke-

permanente medlemslandene og siden lot dem bli avspist med en sterkt redigert og frisert versjon. Petersen protesterte først forbil- ledlig, selv om han senere lot til å få litt kaldere føtter.

En annen sak der jeg hadde ønsket et klarere norsk standpunkt, er striden om ICC, den internasjonale straffedomstolen. Et skam- melig kompromiss ga amerikanere immunitet – i første omgang for et år. At norsk utenriksledelse karakteriserte dette kompromisset som bra, har jeg vondt for å begripe.

Man var i en tvangssituasjon (hele Bosnia-operasjonen ble holdt som gissel av USA). Dette er likevel en sak der Norge burde holdt fast ved prinsippet om en universell ICC, også om det ble oppfattet som USA-kritisk.

Økt respekt for internasjonal lov og rett – med menneskerettig- hetene i sentrum – er tross alt en bærebjelke i norsk utenrikspoli- tikk.

Det er lenge til neste gang Norge kan håpe på en plass i Sikker- hetsrådet. Det er kanskje like greitt. Innen den tid burde egentlig Sikkerhetsrådet være reformert, slik at det i større grad gjenspeiler dagens verden, og ikke maktforholdene i 1945.

Men det blir ingen reform, selv om de siste månedenes begiven- heter har demonstrert behovet. Så lenge de fem faste medlemme- ne har vetorett, vil de også nedlegge veto mot enhver endring som innskrenker deres egen makt. Det er Sikkerhetsrådet i et nøtteskall.

Tilsvar

Ole Peter Kolby
Norges FN-ambassadør

Jeg er ikke enig i at Norge mislyktes i Sikkerhetsrådet. Det mener heller ikke FNs generalsekretær og hans stab eller medlemslandene i FN, herunder de arabiske og afrikanske land. Tvert imot mener de at Norge gjorde det meget godt i Sikkerhetsrådet. De er meget tilfreds med hva Norge utrettet. Det viktigste var hvordan Norge arbeidet i Sikkerhetsrådet, ikke hvilken medieoppmerksomhet Norge tiltrakk seg. Det internasjonale pressekorpsset ved FN, som omfatter bl.a. CNN, *New York Times*, *Times of London* og store tyske, franske, italienske og japanske medier var også meget positive til Norges innsats.

Det er bare unntaksvis at saker i Sikkerhetsrådet får allmenn oppmerksomhet utenfor den region saken berører. Som Sagflaot påpekte i et innlegg på et seminar i Oslo 24. mars, skriver man ikke lenger om konflikten i Kongo fordi den er brukt opp. For Sikkerhetsrådet var det imidlertid en stor konflikt som berørte mange land og hvor flere millioner mennesker var blitt drept og stadig flere drepes.

Irak representerer det store unntak. Her har mediefokuseringen vært enorm, men den store oppmerksomheten begynte først da president Bush holdt sin tale i FN 12. september. Den ble mest intens i januar-mars etter at Norge var ute av Sikkerhetsrådet.

Når det ikke er større oppmerksomhet omkring arbeidet i Sikkerhetsrådet, tror jeg det skyldes måten man arbeider på. Det er ikke slik at en stor krise plutselig oppstår, og at Sikkerhetsrådet innkalles til et offentlig møte som avsluttes med et vedtak. Behandlingen foregår som regel i mange skritt og da er det ikke så lett å fange oppmerksomheten. Nyheten blir nok for liten – igjen med Irak som

det store unntak. Når det gjaldt Midtøsten, var det også relativt liten oppmerksomhet omkring Sikkerhetsrådets arbeid. Unntaket her var de vedtak som ble fattet under Norges presidentskap og med Norge i hovedrollen. De ble gjengitt over hele verden med bilder fra Sikkerhetsrådet med fokus på Norge i presidentstolen.

Da Norge ble medlem av Sikkerhetsrådet, hadde rådet allerede svært mange saker til behandling. Et nytt medlem setter ikke dagsordenen, men må engasjere seg i de sakene som allerede er der. Siden de ikke er nye, har de ikke særlig oppmerksomhet utenfor sin egen region eller i noen store land som ofte har engasjement i regionen. Men sakene er viktige for de menneskene som er berørt av konflikten. Og FNs medlemsland forventer at man engasjerer seg når man er medlem av Sikkerhetsrådet, som har ansvaret for behandling av konflikten.

Norge var det eneste av de valgte medlemmer som fikk lederansvar for enkeltkonflikter. Norge hadde ledelsen av den meget arbeidskrevende og vanskelige Irak-komiteen samt den viktige komiteen for fredsbevarende operasjoner. Vi var det eneste valgte medlem som fikk ledelsen av Sikkerhetsrådets delegasjon til konfliktområder. Vi ledet to – en til Etiopia-Eritrea og en til Kosovo. Det hadde neppe skjedd hvis vi ble ansett som mislykket.

Sanksjonsreformen for Irak ble vedtatt i tråd med våre ønsker. Kompromisset om ICC var i samsvar med ICCs statutter. Det var derfor det ble godtatt av Norge og de andre europeiske land som er sterke tilhengere av ICC. Vi sto på respekt for internasjonal lov og rett.

Norge la vekt på at Sikkerhetsrådet måtte opptre samlet. Det er også Generalsekretærens sterke ønske fordi rådet da har størst gjennomslagskraft. Effektiviteten er viktigere enn markering av særstandpunkter.

Var det verdt satsingen? Her må man være oppmerksom på at Norge er ledd i en nordisk rotasjon for Sikkerhetsrådet. Det var Norge som sto for tur, og de nordiske land mente vi burde kandidere for 2001–2002. Normalt ville det sikkert ikke blitt særlig oppmerksomhet omkring dette. Da vi kandiderte sist, høsten 1978, ble det knapt registrert og valgkamp var ikke nødvendig. Denne gangen ble konkurransen knivskarp da Italia meldte seg på. For de andre nordiske land var det meget viktig at Norge ble valgt slik at ikke deres tur ble skjøvet ut i tid slik det skjedde da Sverige tapte mot New Zealand og Spania ved valget i 1992. Norge måtte derfor kaste seg inn i en beinhard valgkamp, og kandidaturet ble tatt opp ved politiske besøk. Dermed ble det betydelig oppmerksomhet omkring

saken og vel også en forventning, eller i det minste et håp, i presse og befolkningen om at Norge ikke ville tape. Konkurransen er alltid populært og godt stoff. Jeg mener at for et land som Norge er det unaturlig ikke å søke plass i Sikkerhetsrådet med jevne mellomrom. Sist var vi med i 1979–1980.

I Europa er det nå bare Monaco, Andorra, Liechtenstein og San Marino som ikke søker plass i Sikkerhetsrådet. Vi kunne ikke spørre oss selv om det ville være verdt innsatsen. Jeg mener at vi måtte satse, og de nordiske land er meget tilfreds med at Norge greidde å komme inn i den skarpe konkurransen. Dermed la vi til rette for at et nytt nordisk land, Danmark, kan kandidere for 2005–2006. Island er kandidat for 2009–2010.

Det er en stor misforståelse å hevde at i fire–fem år ble alle norske diplomatiske ressurser styrt mot deltakelse i Sikkerhetsrådet. Det var FN-delegasjonen, særlig ambassadøren og to tjenestemenn i UD, som hovedsakelig drev kampanjen. Politisk ledelse ble engasjert ved besøk. Fra våren 2000 og i de to år medlemskapet varte, ble naturlig nok langt flere engasjert.

Jeg er ikke i tvil om at Norges utøvelse av sitt medlemskap i Sikkerhetsrådet har vakt respekt rundt om i verdens hovedsteder. Det er ikke uviktig for Norge.